

ЗАРІЧНА Вікторія Андріївна

**Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної
діяльності: світовий досвід і вітчизняна практика
/ Non-Tariff Regulation of Foreign Economic
Activity: World Experience and Domestic Practice**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСм-22
В. А. Зарічна

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, Є. П. Бондаренко

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1_ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	5
1.1.Передумови поширення та сутність нетарифного регулювання	5
1.2. Поняття основних засобів та методів нетарифного регулювання	11
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2_АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ НЕТАРИФНИХ ЗАХОДІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ.....	21
2.1.Практика використання нетарифних регуляторів у вітчизняній торгівлі.....	21
2.2. Фіскальна роль митних інструментів у світовій та вітчизняній практиці ...	26
Висновки до розділу 2	33
РОЗДІЛ 3_НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ВИКОРИСТАННЯ НЕТАРИФНИХ РЕГУЛЯТОРІВ.....	35
3.1. Роль нетарифних обмежень у світовій торгівлі	35
3.2. Оптимізація використання нетарифного інструментарію для вітчизняної економіки	40
Висновки до розділу 3	47
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності має значний вплив на створення стратегічних і тактичних планів і прогнозів компаній у цій сфері. Усі без винятку країни світу здійснюють державне регулювання зовнішньої торгівлі, реалізують власну зовнішньоекономічну політику в економічних відносинах з іншими країнами, яка включає систему заходів, спрямованих на досягнення певних переваг економіки країни на світовому ринку та захист внутрішній ринок від конкуруючих товарів.

До таких заходів можна віднести, зокрема, нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. До вчених, які зробили значний внесок у розробку та вивчення нетарифних інструментів зовнішньоторговельної політики країни, включають: И. Дюмулен, О. Кирєєв, Н. Миклашевская, А. Холопов та інші. В Україні зазначені проблеми знайшли відображення в роботах, авторами яких є: В. Андрійчук, І. Бураковський, О. Гребельник, А. Кредісов, С. Осика, Г. Петрова, В. Пятницький, В. Рокоча, В. Сіденко, А. Філіпенко, А. Яценко та інші.

Постійне оновлення методів та інструментів нетарифного регулювання, недосконалість їхньої класифікації потребує продовження наукових досліджень проблем методології нетарифного регулювання в Україні. Тому необхідно розробити загальну класифікацію засобів та методів нетарифного регулювання, наявність яких дозволить експортерам та імпортерам використовувати її як вихідні дані при стратегічному прогнозуванні та оперативно- тактичних заходах у зовнішньому середовищі. Важливість вирішення цієї проблеми та її недостатнє висвітлення у професійній літературі визначили вибір теми магістерської роботи та її актуальність.

Для ефективного використання інструментів нетарифного регулювання у зовнішньоторговельній політиці України та виконання функції захисту національного ринку та підвищення конкурентоспроможності національного виробника, було проведено дослідження умов нетарифного регулювання СОТ

як в Україні, так і в зарубіжних країнах, які стають активними учасниками СОТ.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретико-методологічних засад та прикладних аспектів організації системи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні в контексті Світової організації торгівлі. Для досягнення поставлених цілей були поставлені такі основні завдання:

- 1) дослідити економічну сутність та передумови поширення нетарифного регулювання;
- 2) представити узагальнену класифікацію засобів нетарифного регулювання ЗЕД;
- 3) висвітлити поняття основних інструментів нетарифного регулювання;
- 4) провести аналітичний огляд торговельно-економічного співробітництва між Україною та ЄС з використанням нетарифних інструментів;
- 5) проаналізувати вплив нетарифного регулювання на розвиток аграрної та харчової промисловості України в умовах членства у СОТ;
- 6) сформулювати основні проблеми, що виникають у сфері нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі в Україні;
- 7) ознайомитися зі світовою практикою ефективного використання інструментів нетарифного захисту в митному регулюванні;
- 8) запропонувати напрямки удосконалення комплексного використання нетарифних регуляторів для розвитку внутрішнього товарного ринку.

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність України.

Предметом дослідження виступають теоретико-методологічні, методичні та прикладні аспекти нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось з діалектико-системним підходом до вивчення економічних процесів. У процесі роботи були використані такі методи економічних досліджень: системно-структурний, абстрактно-логічний, порівняльний, балансовий, експертних оцінок тощо.

Інформаційною базою дослідження були законодавчі і нормативні акти Верховної Ради та Уряду України з питань зовнішньоекономічної діяльності, праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем державного регулювання ЗЕД та особливостей митного вітчизняного законодавства.

Результати, отримані автором у ході дослідження та представлені на захист, полягають в обґрунтуванні теоретичних і методологічних основ та прикладних аспектів організації системи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні в умовах Світової організації торгівлі.

Наукова новизна результатів дослідження полягають у наступному: висвітлено поняття основних інструментів нетарифного регулювання.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці напрямів удосконалення комплексного використання нетарифних регуляторів для розвитку внутрішнього товарного ринку в умовах участі України у СОТ.

Інформаційною базою дослідження є: нормативно-правові акти інтеграційних об'єднань, аналітичні доповіді, періодичні видання, монографії, матеріали конференцій, наукові праці та дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених.

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота загальним обсягом 57 сторінок складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел із 60 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Передумови поширення та сутність нетарифного регулювання

Сьогодні майже ні в кого немає сумнівів у необхідності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Досвід останніх років показує, що принципи «недержавного втручання» та «лібералізації» економічних відносин не завжди цілком виправдані. У всіх країнах державне регулювання економіки є об'єктивною необхідністю. Не втручаючись у здійснення вільної економічної діяльності, держава не звільняє важелі регулювання. Таке регулювання спрямоване на забезпечення захисту інтересів країни та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, створення для них рівних можливостей для розвитку всіх видів підприємницької діяльності та напрямів доходів та інвестицій, розвитку конкуренції та ліквідації монополій.

Є багато причин для регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Головна з них полягає в тому, що розвиток національного виробництва неможливий без державної підтримки, а безмитна торгівля при сильній конкуренції у світовій економіці унеможлиблює створення національної промисловості. Митне регулювання означає врегулювання питань, пов'язаних із встановленням мит і зборів, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України. Митні правила України, які мають включати порядок декларування товарів, сплати мит і податків, надання митних пільг та інших умов проходження митного контролю, закріплені в законах про митне регулювання України [2,4].

У процесі інтеграції світогосподарських зв'язків одним із основних факторів, що впливають на розвиток економіки конкретної країни, є зовнішньоторговельна діяльність. Кожна держава проводить свою зовнішньоекономічну політику, вступає у всі види міжнародних торговельних відносин, що вимагає від неї координації своїх дій з діями інших держав

шляхом прийняття певних рішень щодо регулювання та організації зовнішньоторговельних відносин.

Основні рішення, що встановлюють правила міжнародної торгівлі, приймаються колективно в рамках Світової організації торгівлі [19]. У процесі інтеграції у світові економічні відносини, особливо після вступу до СОТ, Україна взяла на себе зобов'язання обмежити використання тарифних важелів для захисту національного ринку. Україна повинна виводити на свій ринок іноземні товари та послуги, які зараз їй не поставляються через певні обмеження та державну підтримку окремих галузей (наприклад, аграрного ринку). Вступ України до Світової організації торгівлі призвів до зниження ставок ввізного мита, що поступово призводить до посилення конкуренції на внутрішньому ринку з боку імпортованих товарів. Тарифи дещо втратили свою важливу роль, хоча вони залишаються важливими щодо певної групи товарів, до яких ще застосовувалися високі тарифи на початку 21 століття.[13]

В основному це промислові товари, окремі види споживчих товарів та сільськогосподарська продукція. Це означає, що традиційні міжнародні практики значно меншою мірою передбачають використання традиційних інструментів зовнішньоекономічної діяльності, таких як підвищення чи зниження імпортованих мит, зміна способу здійснення валютних операцій тощо. Водночас значно зростає значення нетарифних протекціоністських заходів.

Актуальність використання та вдосконалення методів та інструментів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі зумовлена такими факторами, які гальмують розвиток економічних процесів, як-от[33]:

- 1) структурна деформація вітчизняного виробництва;
- 2) низька конкурентоздатність національних товарів та послуг;
- 3) нерациональна структура зовнішньої торгівлі;
- 4) невідповідність суб'єктів ЗЕД до високоефективних форм зовнішньоекономічних зв'язків;
- 5) недостатня визначеність спрямованості та недосконалість механізмів входження економіки у світову економічну систему;

б) необхідність забезпечення економічної безпеки держави в умовах глобалізації.

Важливою складовою реалізації зовнішньоекономічної політики держави є нетарифне регулювання. Нетарифні способи регулювання міжнародної торгівлі - це комплекс обмежувальних і заборонених заходів, що перешкоджає проникненню іноземних товарів на внутрішні ринки та стимулює розвиток експортного потенціалу держави як суб'єкта світогосподарських зв'язків. [29].

Інструменти нетарифного регулювання, на перший погляд, не мають такого значного впливу на зовнішню торгівлю, як митниця, але через свою національність та особливості застосування стають регулюючим фактором експорту та імпорту товарів.

Нетарифні обмеження — це сукупність національних адміністративних заходів, які зазвичай не пов'язані безпосередньо із зовнішньою торгівлею, але відіграють регулюючу роль в імпортно-експортних операціях. Нетарифні інструменти обмежують, ускладнюють або затримують доступ іноземних товарів. В результаті зменшується вибір товарів, руйнується ринковий механізм, послаблюється роль споживачів у ринкових операціях. При цьому розширюється можливість впливу на менші групи підприємців, особливо на внутрішній ринок монополістів. Під їх впливом держава фактично нав'язує споживачам структуру товарного ринку при вирішенні питання про наявність таких обмежень, змушуючи їх вибирати вітчизняну продукцію [29].

Вплив нетарифних інструментів на міжнародну торгівлю важко визначити кількісно, оскільки їх вплив не є значним. На відміну від тарифного регулювання, встановленого законом, нетарифні обмеження можуть встановлюватися за рішенням органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. За даними ЮНКТАД, у загальному обсязі нетарифних заходів кількісні обмеження становлять до 20%, стільки ж становлять податкові заходи (внутрішні та прикордонні), трохи менше - технічні стандарти та правила.[39]

США, Японія та ЄС є лідерами у використанні нетарифних обмежень у міжнародній торгівлі. На даний момент нетарифне регулювання застосовується лише для таких цілей:

- 1) захист національної економіки;
- 2) дотримання міжнародної безпеки;
- 3) охорона життя та здоров'я людей;
- 4) підтримка стабільності міжнародної торговельної системи тощо [37].

Під час Другої світової війни та перші кілька років після війни майже всі капіталістичні країни ввели кількісні обмеження на більшість торгівлі. У перші кілька десятиліть після війни більшість капіталістичних країн ввели кількісні обмеження на імпорт і застосували їх до великої кількості товарів. У 1954 році британці встановили, що весь імпорт товарів повинен здійснюватися на основі отримання дозволу від міністерства торгівлі. В даний час у багатьох країнах світу діють закони подібної чи подібної форми та змісту. [34]

У першій половині 1970-х років розвинені капіталістичні країни і країни, що розвиваються, вводили різного ступеня кількісні обмеження на імпорт і експорт товарів. Протягом багатьох років кількісні обмеження торкнулися 20-50% імпорту сільськогосподарської продукції та 10-15% промислового імпорту в США, Японії та Європейському Союзі [30].

Слід зазначити, що ставлення до використання методів нетарифного регулювання у світовій практиці досить неоднозначне, а часом і досить суперечливе. З одного боку, Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) і Світова організація торгівлі (СОТ), які почали діяти в 1995 році, офіційно поставили завдання по можливості скасувати такі заходи і перейти до зовнішнього регулювання торгівлі виключно митними методами. [42]

Крім того, запровадження методів тарифного регулювання, у тому числі зниження середнього рівня тарифів, не дає повного уявлення про рівень реального протекціоністського захисту внутрішніх ринків розвинутих країн, що обумовлено рядом об'єктивних факторів, а саме:

- 1) зниження середнього рівня тарифів може бути пов'язано з ставками, які вже втратили своє комерційне, політичне та економічне значення, а ставки на «чутливі» товари залишаються високими;
- 2) в умовах зближення рівнів продуктивності праці, собівартості продукції, внутрішньо- та зовнішньоторговельних цін розвинутих країн відносно низькі тарифи також забезпечують захист внутрішнього ринку;
- 3) при низькій номінальній тарифній ставці значний ступінь протекціоністського захисту внутрішнього ринку можна забезпечити шляхом диференціації тарифних ставок на готову продукцію та сировину та напівфабрикати, що використовуються при їх виробництві.[43]

Чим більша різниця між цими ставками податку, тим вище ефективний рівень митного захисту. Існують також заходи нетарифного регулювання для легалізації системи міжнародної торгівлі, тобто превентивні заходи, спрямовані на запобігання або пом'якшення шкоди національній економіці, спричиненої різким збільшенням іноземного імпорту, та заходи щодо недопущення недобросовісної конкуренції з боку іноземних держав. експортери. З одного боку, державне регулювання у світі спрямоване на стимулювання експорту, з іншого боку, воно обмежує імпорт і захищає вітчизняних виробників.

З огляду на лібералізацію міжнародної торгівлі в рамках СОТ середній рівень тарифів у розвинених країнах становить близько 4%, тоді як у країнах, що розвиваються. У всьому світі більше половини світового імпорту не оподатковується. Тому суттєве зниження тарифних обмежень у СОТ призвело до того, що країни більше використовують нетарифні методи регулювання для захисту інтересів вітчизняних виробників [45].

В Україні застосування заходів нетарифного регулювання регламентується статтею Господарського кодексу України (далі - ГК України), Законами України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [7] (далі – ЗУ «Про ЗЕД»), «Про спеціальні заходи щодо імпорту в Україну» [8], «Про захист вітчизняного товаровиробника від демпінгового імпорту» [9], «Про захист вітчизняного товаровиробника від субсидованого імпорту» [10] та ін.

Відповідно до МКУ, законодавства України та інших нормативно-правових актів України митне оформлення товарів, до яких застосовуються заходи нетарифного регулювання при переміщенні через митний кордон України, може бути завершено лише після завершення передбачених законодавством видів контролю та отримання позитивних висновків відповідних контролюючих органів. Непред'явлення документів, необхідних для митного контролю та реєстрації, є адміністративним правопорушенням і є кримінальним правопорушенням при ввезенні та реалізації товарів на території України, що підлягають нетарифному регулюванню зовнішньоекономічної діяльності, без відповідного дозволу, якщо є ознаки злочину.

Застосування нетарифних заходів для регулювання експортно-імпорتنих операцій забезпечує:

- 1) експортні заборони або обмеження, що застосовуються тимчасово, щоб запобігти або пом'якшити критичну нестачу продовольства чи інших товарів, що мають велике значення для країни-експортера;
- 2) заборона або обмеження з урахуванням застосування правил класифікації, класифікації або продажу товарів (наприклад, продаж товарів другого класу як першого);
- 3) обмеження імпорту сільськогосподарської продукції під час державних заходів, спрямованих на скорочення національного виробництва такої продукції або ліквідацію надлишкових запасів;
- 4) обмеження для забезпечення балансу платіжного балансу;
- 5) обмеження на імпорт товарів у збільшених кількостях: кожен член СОТ має право на захисні заходи, якщо імпорт ставить під загрозу розвиток національної промисловості, що виробляє подібні або конкуруючі товари;
- 6) обмеження імпорту текстильних виробів;
- 7) нетарифні заходи, які застосовують країни, економіка котрих забезпечує низький рівень життя .[20]

Зрозуміло, що поширення нетарифних обмежень пояснюється тим, що їх запровадження є прерогативою влади країни і не регулюється міжнародними договорами. Уряди можуть вільно застосовувати будь-які нетарифні обмеження, які неможливі щодо тарифів, що регулюються СОТ. На думку В.В. Рокоча :” нетарифні бар’єри звичайно не призводять до негайного підвищення ціни товару і тому споживач не відчуває їх впливу як додаткового податку[9].”

1.2. Поняття основних засобів та методів нетарифного регулювання

Для оцінки державного впливу засобів нетарифного регулювання доцільно їх класифікувати певним чином, що дозволить у разі стратегічних і тактичних прогнозів та планів експортної політики визначити межі та ступінь впливу факторів нетарифного регулювання. тарифне регулювання країн експорту та імпорту. Нині у світі існує декілька підходів до визначення та класифікації методів нетарифного регулювання.

За класифікацією ООН їх поділяють на три категорії :

- 1) зовнішньоторговельні заходи, спрямовані на пряме обмеження імпорту (експорту) для захисту провідних галузей внутрішнього виробництва (ліцензії, квоти, антидемпінгові мита, компенсаційні мита та податки, добровільні експортні обмеження, цінові преференції, імпорتنі аванси, експортні субсидії тощо.);
- 2) непрямі заходи щодо обмеження зовнішньої торгівлі (митні формальності, технічні стандарти і стандарти, санітарні та ветеринарні норми, вимоги до упаковки та маркування тощо);
- 3) заходи, дія яких безпосередньо не пов'язана з експортно-імпортними операціями, але певним чином впливає на їх обсяги (регулювання податкових і митних платежів, обсягів виробництва, інвестиційних процесів, участь у міжнародних проектах тощо).[25]

Відповідно до класифікації ГАТТ, на сьогоднішній день у міжнародній практиці застосовуються заходи нетарифного регулювання, які умовно поділяють на п'ять груп:

- 1) Нормативно-правові заходи встановлюють та визначають порядок участі держави у зовнішньоторговельних операціях (методи, на яких вона ґрунтується, угоди, контракти тощо).
- 2) Комплекс заходів, що поєднують митні та адміністративні імпорتنі формальності, включаючи методи визначення митної вартості та визначення країни походження товарів, форми транспортних документів та вимоги до їх оформлення, товарно-тарифну класифікацію.
- 3) Стандарти та вимоги, що стосуються стандартів безпеки для національних споживачів та навколишнього середовища, санітарних та ветеринарних стандартів, вимог до упаковки та маркування.
- 4) Кількісні та грошові обмеження на імпорт та експорт.
- 5) Обмеження для забезпечення повноти та своєчасності платежів і податків: імпорتنі депозити, зміни облікових ставок, режим прикордонного оподаткування та змінні збори [6]. Усі нетарифні заходи, які використовуються як бар'єри, можна грубо розділити на дві групи: економічні та адміністративні.[26]

До економічних нетарифних заходів належать:

- паратарифні інструменти (дикретивна митна оцінка, внутрішні імпорتنі та зрівняльні податки і збори),
- заходи стимулювання експорту (демпінг, субсидії, експортне кредитування).

До адміністративних нетарифних заходів належать:

- заборона (ембарго);
- кількісні обмеження (ліцензування і квотування, обмежувальна ділова практика (в тому числі “добровільні” обмеження експорту);
- монополістичні заходи;
- використання з протекціоністською метою стандартів і технічних норм, додаткових митних документів і процедур;
- правові режими;

- торговельні угоди;
- різноманітні види контролю тощо.[44]

Якщо перший діє через ринковий механізм і спричиняє зростання цін на імпорт, то вони відповідно. Для експортних товарів другий обмежує вхід до іноземного імпорту та внутрішньої товарної пропозиції, за винятком ринкових відносин. Поєднуючи зарубіжний досвід та вимоги чинного міжнародного та вітчизняного законодавства, вважаємо, що класифікація методів нетарифного нагляду має бути комплексно розглянута, а також ряд характеристик та позиціонування. Тому за впливом основних адміністративних засобів нетарифного контролю на зовнішньоекономічну діяльність його поділяють на прямі та непрямі методи нетарифного контролю. (Див. малюнок 1.1).

Прямі заходи нетарифного регулювання полягають у введенні державою кількісних обмежень на експорт та імпорт окремих категорій товарів. Непрямі методи опосередковано впливають на розвиток експортно-імпортних операцій. Вони включають методи технічного та нормативного регулювання, додаткові митні формальності, регулювання політики закупівель, регулювання обсягів виробництва [22].

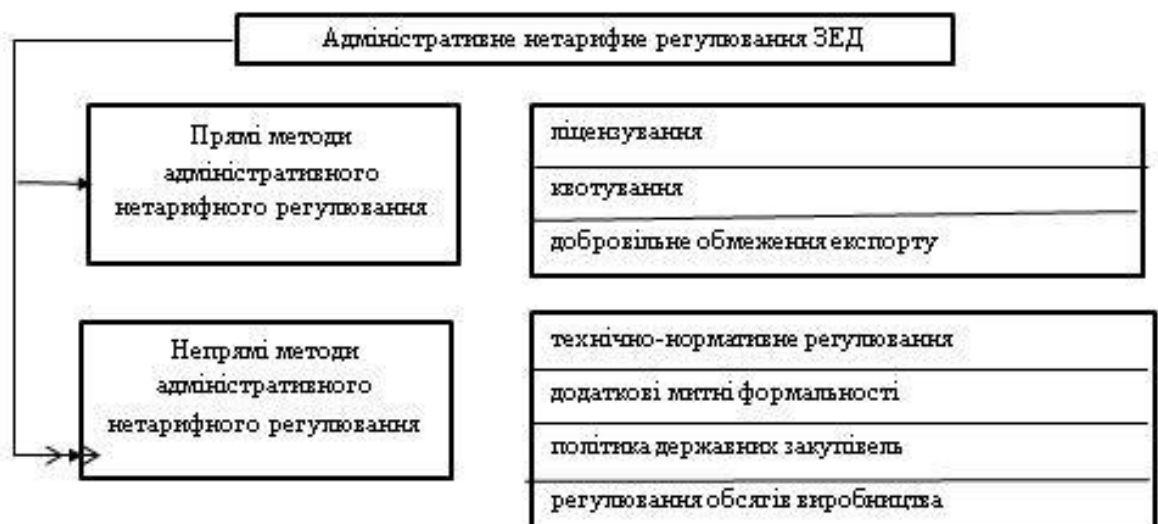

Рис. 1.1. Методи адміністративного нетарифного регулювання за ознакою їх впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності [42].

За видами нетарифне регулювання класифікується за видами дозволів та їх повноважень, що видаються так: ліцензування, облік та реєстрації

Рис.1.2.Класифікація нетарифного регулювання за видами, органами державного регулювання і типом дозвільних документів[42]

Завдяки нетарифним заходам держава захищає свій внутрішній ринок від припливу іноземних товарів, переслідує свої політичні, соціальні та фінансові інтереси, виступає проти методів чесної конкуренції. Іноді застосування цих заходів виходить за межі їх прямого призначення і створює певні перешкоди для зовнішньої торгівлі, які виступають невиправданими бар'єрами.

Існують такі кількісні інструменти нетарифних обмежень: ембарго; квоти (контингент); ліцензування; «Добровільні» обмеження. Ембарго - це заборона на імпорт та/або експорт. Ці заходи застосовуються, визнані міжнародною практикою та діють у відкритій та завуальованій формі. Відкрита форма - це повна заборона торгівлі -граничний захід, що застосовується не лише на підставі рішення держави-імпортера, а й на основі рішень, узгоджених на міжнародному рівні, як правило, в рамках ООН. Хоча повне ембарго вводиться з політичних міркувань, насправді наслідки є економічними.

Своєрідним ембарго є часткова заборона на безумовний характер імпорту конкретних товарів, які можуть завдати шкоди різним сферам державного життя.

Серед поширених заборон – обмеження операцій іноземних суден у внутрішніх водах або продаж певних товарів у роздрібній мережі країни. Квоти — це кількісні обмеження масштабів імпорту та експорту через глобальні (нерозподілені), індивідуальні (розподілені), групові, сезонні, тарифні та інші види процентних або витратних обмежень (квот). Квота — це кількісний нетарифний захід, який обмежує експорт або імпорт товарів певною кількістю або кількістю протягом певного періоду часу. Квоти можна класифікувати за різними критеріями. (Див. малюнок 1.3).

Система квот впроваджується для збалансування розвитку зовнішньої торгівлі та міжнародного платіжного балансу, регулювання співвідношення між попитом і пропозицією на внутрішньому ринку, виконання міжнародних зобов'язань. Квоти – це успішний механізм комерційних переговорів, який дозволяє досягати взаємовигідних угод. Усі обмеження імпорту, якщо не введено жодного обмеження за часом, називаються невизначеними.

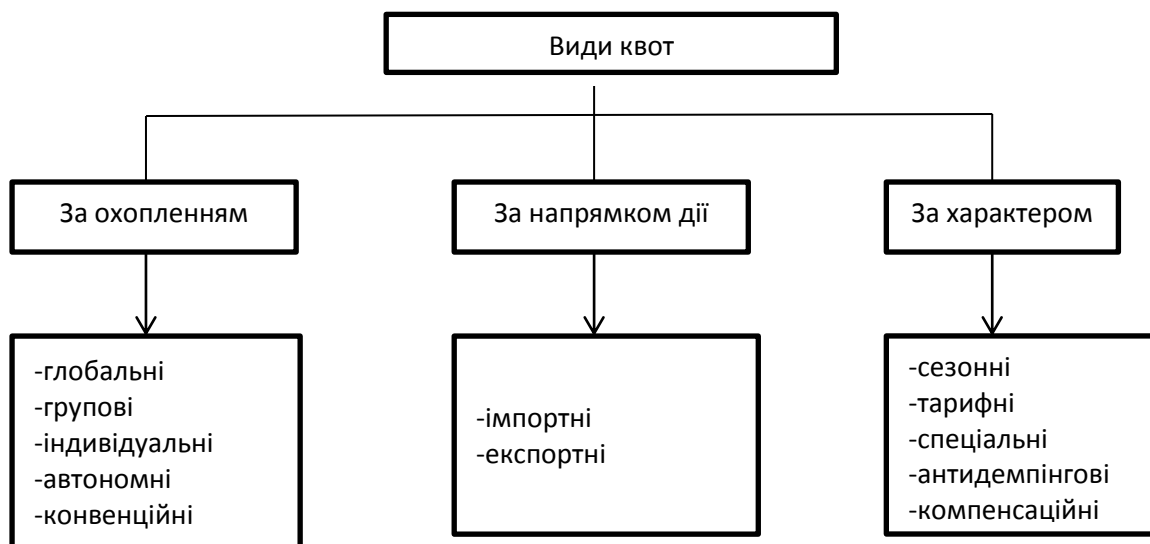

Рис. 1.3. Види квот[41].

Найпоширенішим з них є глобальна квота (2/3 всіх випадків кількісних обмежень). Глобальна квота -це квота, встановлена для продукту(ів) без

вказівки конкретних країн, до яких цей(и) товар(и) експортується чи імпортується. Індивідуальна (розподілена) квота - це встановлена квота для товару(ів) із визначенням конкретної країни, до якої продукт може бути експортований або з якої він може бути імпортований. При цьому загальний ліміт розподіляється між основними країнами-експортерами за обсягом поставок за попередній рік. Індивідуальні квоти можуть бути автономними або звичайними.

Автономні індивідуальні квоти встановлюються самостійно країною-імпортером без узгодження з країною-експортером. У цьому випадку країна-експортер не має можливості ефективно контролювати вибірку цієї квоти. Звичайні індивідуальні квоти встановлюються в торговій угоді між країнами-імпортерами та експортерами; водночас розмір квоти значною мірою визначається взаємними зобов'язаннями держави-імпортера щодо імпорту квоти, а держава-експортер має можливість контролювати використання виділеної їй квоти.

Групові квоти - це квоти, встановлені для продукту(ів), що визначають групу країн, до яких експортується чи імпортується товар(и). Імпортні квоти - максимальний обсяг певної категорії товарів, який може бути ввезений на територію держави у визначений період і визначається в натуральних або вартісних одиницях. Експортні квоти - максимальний обсяг певної категорії товарів, який може бути вивезений з території країни в певний період і визначається в натуральних і вартісних одиницях.[48]

Сезонні квоти встановлюються на чітко визначений період календарного року (зазвичай 3 місяці) і традиційно застосовуються до сільськогосподарської продукції. Тарифні квоти - визначення кількості товарів, які можуть бути імпортовані або вивезені за спеціальною, нижчою тарифною ставкою протягом певного періоду часу. Ці квоти частіше називають кількісними нетарифними обмеженнями, хоча вони безпосередньо пов'язані з митними зборами.

До спеціальних видів квот належать:

- 1) антидемпінгові квоти;

- 2) граничний обсяг імпорту в країну певного товару (товарів), що є об'єктом антидемпінгового розслідування та/або антидемпінгових заходів, який дозволено імпортувати у країну протягом встановленого строку та який визначається у натуральних та/або вартісних одиницях виміру;
- 3) компенсаційні квоти – граничний обсяг імпорту в країну певного товару (товарів), що є об'єктом антисубсидійного розслідування та/або компенсаційних заходів, який дозволено імпортувати в країну протягом встановленого строку та який визначається у натуральних та/або вартісних одиницях виміру.[48]

Експортно-імпортний дозвіл забезпечує видачу державою дозволу (ліцензії) імпортеру або експортеру через спеціально уповноважений державний орган на імпорт або експорт певного названого товару у визначений строк.

Ліцензія також може встановлювати порядок імпорту або вивезення товару. Ліцензування має дві цілі:

- 1) кількісне регулювання торгівлі - коли квоти надаються одночасно з видачею ліцензій і видаються в певний момент часу. У цьому випадку ліцензування є невід'ємною частиною квот: ліцензія є лише документом, що підтверджує право на імпорт або експорт товарів за отриманою квотою;
- 2) імпортно-експортний контроль. У даному випадку це окремий інструмент державного регулювання.

Генеральна ліцензія - відкритий дозвіл на експорт/імпорт конкретного товару (товару) та/або з конкретною країною (групою, країнами) протягом терміну дії режиму ліцензування цього товару (товару).

Одноразова індивідуальна ліцензія - це одноразовий дозвіл, що має іменний характер і видається на здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на строк не менший за необхідний для здійснення експорту (імпорту).) операція.

Відкрита індивідуальна ліцензія - дозвіл на експорт/імпорт товарів на певний термін (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу.

Глобальна ліцензія - дозвіл на імпорт/експорт певного товару без обмеження кількості чи вартості в будь-яку країну протягом певного періоду. Експортна ліцензія - належним чином оформлене право на експорт (імпорт) певних товарів у визначений термін.

Антидемпінгова ліцензія - належним чином оформлене право на імпорт товару (товарів), що є предметом антидемпінгового розслідування та/або антидемпінгових заходів, у певну країну протягом визначеного терміну.

Компенсаційні ліцензії – це офіційне право на імпорт у країну протягом певного періоду часу товарів, призначених для проведення компенсаційних розслідувань та/або компенсаційних заходів. Є ліцензії, видані у формі дозволу та декларації. Дозвіл видається за рішенням компетентного органу державного управління. Іноді у видачі ліцензії може бути відмовлено. Дозвіл на заяву передбачає, що дозвіл видається всім особам, які подають заяву про екстрадицію. Останнім часом поширюється практика автоматичного ліцензування, тобто імпортери/експортери, які звертаються за ліцензіями, автоматично отримують ліцензії на імпорт та експорт.

Оподаткування безпосередньо впливає на вартість імпортних товарів. Зі зниженням імпортних тарифів значно зросла роль внутрішнього оподаткування, що призвело до загального зростання цін на товари. Податок, що стягується безпосередньо з оформлення товарів, є податком на додану вартість. Оподаткування імпортних товарів здійснюється на митниці, а не стягується за оптовою ціною, що створює певний ціновий бар'єр для імпортних товарів на внутрішньому споживчому ринку [46].

З метою захисту внутрішнього ринку правова база СОТ дозволяє впроваджувати антисубсидійні та антидемпінгові заходи шляхом встановлення відповідних тарифів. В Угоді про субсидії та компенсаційні заходи визначено такі види субсидій: заборонні (червоні) субсидії, субсидії, що призводять до

відповідних заходів (жовтий), і дозволені субсидії (зелені). Метою субсидій може бути збільшення експорту вітчизняних товарів або скорочення імпорту в 33 країни.

Висновки до розділу 1

Нетарифні обмеження являють собою велику групу адміністративних, фінансових, валютні та інших заходів що регулюють експорт та імпорт товарів і послуг. Нетарифне регулювання є одним із заходів регулювання зовнішньоекономічна діяльність, спрямоване на забезпечення охорони економічних інтересів України та інтересів зовнішньоекономічної діяльності. Нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі- складні обмежувальні заходи, що запобігають проникненню іноземних товарів на внутрішні ринки та сприяють стимулюванню розвитку експортного потенціалу держави як суб'єкта світового господарства.

Нетарифні бар'єри – це сукупність національних адміністративних заходів, які зазвичай не пов'язані безпосередньо із зовнішньою торгівлею, але відіграють певну роль у нагляді за експортом. Відповідно до ІСУ, законодавства України та інших нормативно-правових актів України, товари, на які поширюються нетарифні заходи, перетнули митний кордон України, а митне оформлення може бути завершено лише після завершення законодавчого контролю та отримання позитивного висновку відповідного контролюючого органу.

Непрямі (приховані) протекціоністські заходи суттєво вплинули на підвищення цін на імпортні товари, формуючи певні цінові бар'єри для подібних чи подібних вітчизняних товарів на внутрішньому споживчому ринку, створюючи тим самим певні переваги для вітчизняних товарів. Дотримання стандартів і правил країн-імпортерів створює нетарифні бар'єри для надходження товарів на внутрішній ринок. Відповідно до цих вимог, ціни на товари зросли в поєднанні з національними заходами нетарифного контролю і є

важелем внутрішнього ринку для реалізації протекціонізму на вітчизняній продукції.

Фінансування як засіб нетарифного нагляду поділяється на три категорії: субсидії, експортні кредити та демпінг. Як засіб зовнішньоторговельної політики країни нетарифний контроль — це сукупність засобів, а саме кількісних обмежень, неявних протекціоністських засобів, фінансових та неекономічних засобів, кожен з яких містить певний спосіб впливу на зовнішню торгівлю країни. держава. відношення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ НЕТАРИФНИХ ЗАХОДІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

2.1. Практика використання нетарифних регуляторів у вітчизняній торгівлі

Відповідно до ст. 4 Митного закону під заходами нетарифного нагляду за зовнішньоекономічною діяльністю слід розуміти не стягнення тарифів на товари, що перетинають митний кордон України. Відповідно до закону заборони та/або обмеження спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадський порядок і безпека, суспільна мораль і захист Здоров'я і життя людей і тварин, охорона навколишнього середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, охорона національної культурно-історичної спадщини [16].

Відповідно до норм ст. Відповідно до статті 197 вищезазначеного Кодексу документи митного контролю підтверджують дотримання обмежень щодо перетину товарів через митний кордон України та видаються державними органами або іншими уповноваженими юридичними особами, якщо такі документи подаються для оподаткування та стягнення. законів України [17].

Крім того, відповідно до ст. 319 Митного кодексу товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фіто-санітарному, екологічному та радіологічному контролю[18]. У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються працівниками митниці у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від органів державної влади, уповноважених на здійснення цих видів контролю з використанням інформаційних технологій [19].

Митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, будуть завершені лише після здійснення видів

контролю, передбачених законодавством України для кожного товару. кордону України . Відповідно до Митного кодексу до заходів нетарифного регулювання крім обмежень належать також установлені згідно із законом заборони щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України [15].

Зокрема, встановлено заборони для таких об'єктів регулювання:

- об'єкти державного ветеринарно-санітарного контролю, що можуть переносити особливо небезпечні хвороби;
- об'єкти регулювання щодо фіто-санітарних заходів;
- продукція порнографічного характеру;
- продукція, що містить пропаганду ідей війни, расизму та расової дискримінації, геноциду тощо, які суперечать відповідним нормам Конституції України;
- лісоматеріали та пиломатеріали цінних та рідкісних порід;
- засоби добування об'єктів тваринного світу;
- етилований бензин та свинцеві добавки до бензину тощо.

В Україні широко застосовуються заходи зовнішньоторговельного нетарифного нагляду, такі як технічні бар'єри, санітарні та фітосанітарні, антидемпінгові заходи та кількісні обмеження. Ці заходи найчастіше застосовуються до живих тварин і продуктів з них, готової продукції, напоїв, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, хімічної та супутньої промислової продукції, машин і електрообладнання, автомобілів, літаків і кораблів. Впровадження буде розпочато у 2016-2020 роках (див. Рисунок 2.1 [23]).

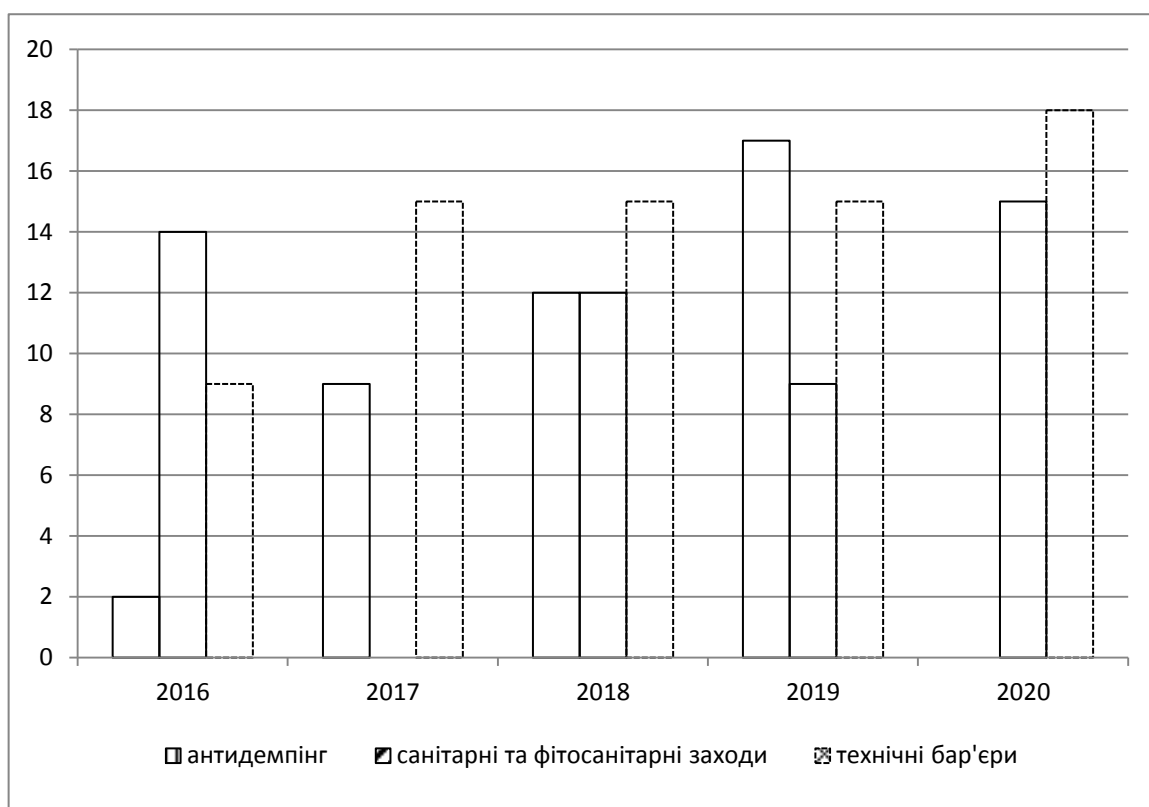

Рис.2.1. Заходи ініційовані та введенні в дію з 2009 по 2020 рік[23].

Дані, що наведені вище, показують нетарифні методи регулювання ЗЕД України. До таких методів відносяться : антидемпінгові заходи, санітарні та фіто-санітарні заходи та технічні бар'єри. Діаграма відображає ініційовані та введені в дію інструменти нетарифного регулювання, які застосовуються у двосторонньому порядку. Найбільше застосованих є технічних бар'єрів, далі йдуть санітарні та фіто-санітарні заходи на рівні з антидемпінгові. У таблиці 2.1. відображено конкретні товарні позиції, до яких застосовувалися ті чи інші нетарифні регулятори. На сучасному етапі розвитку нашої держави ,як зазначалось вище, в Україні найбільше застосовують технічні бар'єри(рис.2.1.). Вони застосовуються до машин та електротехнічногообладнання; автомобілів, літаківта суден; прилади, годинники, реєстратори та відтворювачі (див.табл.2.1.).

Табл.2.1.

Частота використання різних нетарифних обмежень у міжнародній торгівлі за товарними позиціями 2021р[23].

Опис продукту	SPS	TBT	ADP	CV	SSG	SG	QR	TRQ
Заходи без коду	43	111				10		
Живі тварини та продукти	91	7						
Овочеві продукти	15	5						
Жирні та рослинні жири,масла	6	3						
Готові харчові продукти:напої,спиртнінапої,оцет,тютюн	21	14	1					1
Мінеральні продукти			4				1	
Продукція хімічної та суміжних галузей промисловості	4	21	5			1	1	
Смоли,пластмаси та вироби, гума та вироби		11	3					
Шкури,біжутерія,дорожні товари	5	1						
Деревина та вироби	2	2	1				1	
Папір,картон та вироби		3						
Текстиль та вироби	6	4						
Взуття,головніубори,пір'я,квіти	1	3						
Вироби з каменю,штукатурки,керамічнапродукція,скло		7	3					
Перли,дорогоціннікамені та метали,монета								
Базові метали та вироби		17	10				1	
Машини та електротехнічне обладнання		51	4					
Автомобілі,літаки та судна		10	3	1				
Прилади,годинники,реєстратори та відтворювачі		15						
Зброя та боєприпаси								
Різні виробничі товари		15						
Твори мистецтва та антикваріату								
Всього	162	196	34	1		11	4	1

SPS – санітарні та фіто-санітарні

TBT – технічні бар'єри

ADP – анти демпінг

CV - компенсації

SG – гарантії

QR – кількісні обмеження

TRQ – тарифні квоти [23].

Всього в Україні протягом 2021 року було застосовано 196 технічних заходів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі. Вони застосовувались до товарів, які походять з Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки. Протягом 2021 року в Україні було ініційовано 162 санітарних та фіто-санітарних заходів(табл.2.1). Вони є більш поширеними адже Україна найбільше імпортує живих тварин та їх продукцію, овочі, готові харчові продукти, напої, спиртні напої, тютюн. Санітарним та фіто-санітарним нормам у країнах приділяють найбільше уваги, адже від цього залежить життя та здоров'я населення держави. Україна застосовує дані заходи до товарів, які походять з Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та Мексики.

Антидемпінгові заходи застосовуються значно менше. Протягом 2021 року їх було ініційовано лише 34. Вони застосовувались до Білорусії (8), Китаю (7), Російської Федерації (19). До Китаю застосовувались заходи щодо імпорту таких товарів: безшовні сталеві труби та лимонна кислота. Квотування та ліцензування застосовується значно меншою мірою. Наприклад, в 2018 і в 2019 роках Україна повністю вичерпала річні квоти на поставки до ЄС кукурудзи (400 ти. тонн), оброблених томатів (10 тис. тонн), виноградного та яблучного соків (10 тис. тонн), меду (5 тис. тонн). Також була вичерпана річна квота на експорт пшениці (950 тис. тонн). [24]

Втім, щодо останньої обсяг квоти не мав особливого значення – ЄС тимчасово обнулив діюче мито. Наприклад, якщо рік тому експорт цукру трохи перевищив 20% від річної квоти (20,07 тис. тонн), то минулого року ця квота була майже повністю – на 98,9% – вичерпана. Або ж овес (квота – 4 тис. тонн):

у 2018 році квота на нього була вичерпана повністю, тоді як в 2017 році відсоток її використання становив лише 1,6%. Трохи менший прогрес щодо курятини (26 тис. тонн): якщо в 2018 році відсоток вибірки становив 47,5%, то за рік – майже 70%. Аналогічним чином у 2018 році квота на солод (7 тис. тонн) була вичерпана на 28,5%, а рік потому – майже на 73%.[24]

Однак за іншими позиціями рівень вибірки квот або залишається нульовим, або не перевищує 10%. У Міністерстві аграрної політики і продовольства наголошують, що за багатьма позиціями невеликий обсяг квот просто не цікавив експортерів.

2.2. Фіскальна роль митних інструментів у світовій та вітчизняній практиці

У сучасному глобалізованому світі зовнішня торгівля є важливою складовою соціально-економічного розвитку кожної країни. На жаль, Україна має сприятливий виробничо-технологічний, науково-освітній фон у технологічній модернізації господарського комплексу, але все ще є сировинним додатком економічно розвинених країн. Враховуючи, що інші країни використовують нетарифні засоби регулювання зовнішньої торгівлі з метою зміцнення своїх позицій у міжнародній торгівлі, необхідно вчитися та вивчати досвід використання цих засобів зарубіжних країн для сприяння економічному розвитку України. Варто зазначити, що нетарифна система ЄС відображає прагнення держав-членів зміцнити позиції своїх компаній на світовому ринку та забезпечити їх конкурентоспроможність, забезпечити економічну та продовольчу безпеку, захистити окремі галузі та галузі національної економіки від конкуренції. ... Виробник третьої країни. Національні виробники поступово адаптуються до глобальної конкуренції. Крім того, використання нетарифного нагляду забезпечує гнучку політику щодо конкретних країн і окремих видів товарів [31].

На сучасному етапі активно використовуються всі нетарифні інструменти: заборона деяких видів експорту чи імпорту, ліцензування,

котирування, патентування, сертифікація, стандартизація, застосування норм і лімітів, встановлення індикативних цін, екологічні, фіто-санітарні, ветеринарні, грошові та інші види контролю. Крім того, на практиці їм часто впливають різні політичні чинники. Як правило, нетарифний захист конкретних видів товарів спрямований на підтримку конкурентоспроможності національних товаровиробників. Це стосується, в першу чергу, тих товарів, які потребують захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом збільшення торговельних обмежень. Це підтверджується тим фактом, що живі тварини та продукти харчування, овочі, готові харчові продукти, продукти хімічної промисловості, метали, машини та обладнання є найбільш захищеними нетарифними бар'єрами у світі.

Розповідаючи про нетарифні методи, у світовій та вітчизняній торгівлі важливо також звернути увагу на тарифні платежі. Адже податки є основою формування дохідної частини бюджету України. Сьогодні вони становлять 80% надходжень зведеного бюджету. І важлива роль у цьому відводиться митним платежам, які стягуються при переміщенні товарів через митний кордон країни.

Основними інструментами системи митного оподаткування є митні платежі, до складу яких входять мито, мита, податок на додану вартість та акцизний податок. Завдяки функціонуванню митного механізму створюються оптимальні умови для конкуренції іноземних товарів з вітчизняними, що суттєво впливає на розвиток вітчизняного виробництва, стимулює розширення експортних можливостей країни, а в разі потреби також захищає торгово-політичні інтереси держави.

Досвід розвинених країн свідчить, що ефективна система митних платежів є важливим чинником економічного розвитку та передумовою існування сильної та безпечної держави. Митні платежі є засобом тарифного регулювання зовнішньоекономічної політики держави, виступають бар'єром при перетині товарів або громадянами митного кордону та залежать від експортно-імпортних операцій країни та її зовнішньоекономічних зв'язків.

За останні роки митні платежі становили понад третину доходів Державного бюджету України (див.табл.3.1). Частка митних зборів у ВВП коливається в межах 9-10%. Це свідчить про їх значний вплив на перерозподіл ВВП через бюджет країни.[31]

Табл.2.2.

Фіскальна значимість митних платежів у 2016-2020 рр.[31]

Показники/роки	2016	2017	2018	2019	2020
Митні платежі- всього, млрд., грн..	236,5	316,4	369,7	373,2	362,1
ПДВ з ввезених на територію України товарів	181,5	250,5	295,4	289,8	274,1
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	35,0	42,0	47,7	53,5	57,8
Ввізне мито	20,0	23,9	26,6	29,9	30,2
Доходи Державного бюджету, млрд.грн	616,3	793,3	928,1	998,3	1076,0
ВВП, млрд., грн..	2383,2	2982,9	3558,7	3974,6	3977,5
Доля митних платежів у доходах Державного бюджету, %	38,4	39,9	39,8	37,4	33,7
Доля митних платежів у ВВП, %	9,9	10,6	10,4	9,4	9,1

Проте аналіз фіскальної значущості митних платежів у формуванні доходів бюджету та ВВП в Україні свідчить про її зниження. Якщо у 2017 році вони становили 39,9% та 10,6% доходів державного бюджету та ВВП відповідно, то до кінця 2020 року частка митних платежів у доходах зменшилась на 6,2%, а у ВВП – на 1,5%. Найбільші зміни торкнулися рівня надходжень ПДВ від товарів, що ввозяться на територію України. І це дуже суттєво, адже ПДВ становить понад 75% загальної суми митних платежів. За останні два роки були її падіння, незважаючи на те, що офіційний індекс інфляції в країні був на рівні дорівнює 5%.

Зниження податку на додану вартість на імпортовані в Україну товари в 2019 році пов'язане з неоподатковуваним імпортом сонячних панелей і

вітряних млинів; Нафтогаз України скоротив імпорт природного газу; Уряд Росії заборонив та обмежив експорт з Росії нафти, нафтопродуктів та продукції в Україну з 1 червня 2019 р. Вугілля, імпорт товарів зростає повільніше, ніж передбачено в бюджеті, розширений імпорт електромобілів звільняється від податку на додану вартість. Причиною зниження ПДВ у 2020 році є негативний вплив зниження оподаткованого імпорту, включаючи обмежувальні заходи, вжиті основними торговельними партнерами у відповідь на поширення пандемії COVID-19 та порушення ланцюга поставок в Україні.

Зменшення надходжень митних платежів відбувається насамперед зниженням темпів зростання імпорту. Це може бути пов'язано з проведенням неефективної зовнішньоекономічної політики держави та митної політики, зокрема з обранням неефективного інструменти його реалізації, економічно необґрунтоване надання пільг подібне. Проте Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» передбачено, що митні податки найдуть до бюджету в сумі 420,5 млрд. грн. [4], і в подальшому збільшуватись приблизно на 7 % щорічно.[6]

Основними групами товарів, які імпортуються в Україну, є машини, устаткування та транспорт; продукція хімічної промисловості, каучук; паливно-енергетичні товари. Їх питома вага у загальному обсязі імпорту країни склала у 2020 р. 69,6 % [5]. Розглянемо динаміку експортованих та імпортованих товарів і послуг України упродовж 2016-2020 рр., що зображена на рис 2.2.

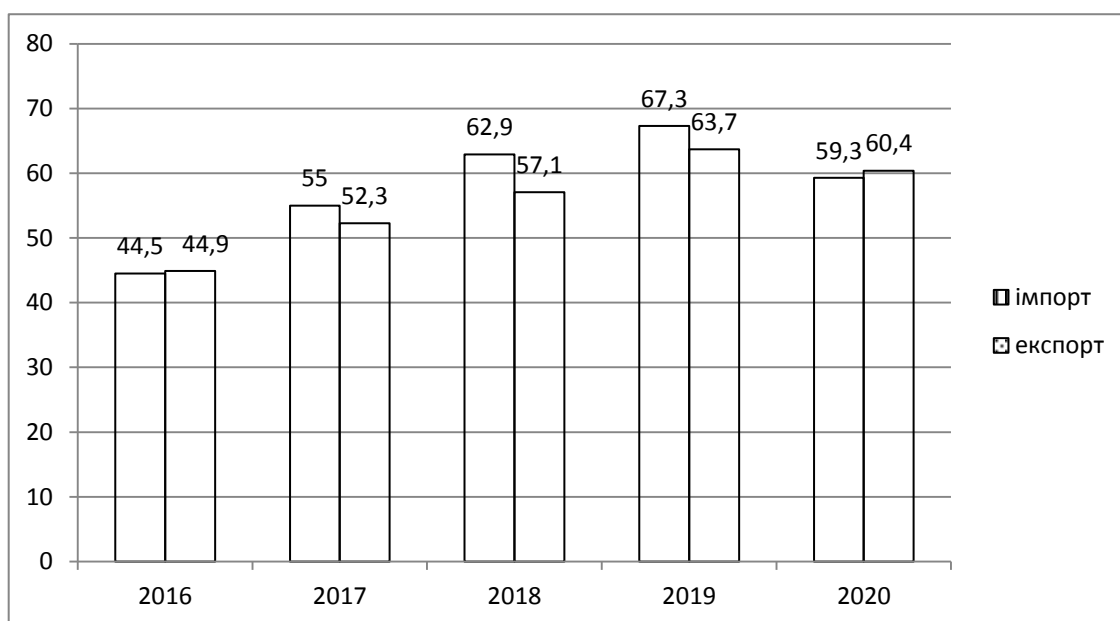

Рис. 2.2. Динаміка імпорту та експорту товарів і послуг України, млрд. дол. США[6].

Проаналізувавши даний графік, можна зробити висновок, що в Україні переважає імпорт, товарів та послуг, над експортом. З метою підтримки суб'єктів господарювання, які здійснюють експортні операції, держава запроваджує наступне податкова політика, яка робить вигідною експортну діяльність. Відповідно до ст. 195.1 Податкового кодексу України за нульовою ставкою ПДВ операції з вивезення товарів за межі митної території оподатковуються Україна в митному режимі експорту, реекспорту, безмитної та вільної торгівлі митна зона. [19] Також стаття 213.2.1. визначено, що вони не підлягають оподаткування акцизом операцій з підакцизними товарами, що пов'язані з експортом (експортом) підакцизних товарів (продукції) платник податку за межами митної території України [7]. Але це явище призводить до значного дефіциту митниці платежів до бюджету України.

В останні роки в проблема великого обсягу бюджетного відшкодування ПДВ. Переважаюча частина цієї суми належить до оподаткування за нульовою ставкою. Продавець отримує податковий кредит у повному обсязі за сплачений ПДВ фактори виробництва.

При значному бюджетному дефіциті повертається суб'єктам господарювання надміру сплачений ПДВ проблемний. Експортне мито займає

дуже незначну частку в загальному обсязі мита - менше 1%. Вивізне мито є насамперед захисним і встановлені з метою обмеження вивезення природних ресурсів, запаси яких обмежені, або окремі групи товарів з використанням підвищеної попиту на внутрішньому ринку країни. Так, експортне мито на сьогодні стягується на експорт насіння окремих видів олійних культур, худоби та шкіряної сировини, відходів і брухту чорних металів тощо.

Ще одна проблема пов'язана з рівнем фіскальної ефективності митних платежів, є ефективність контролю митної вартості при імпорті товарів. У більшості випадків митна вартість є базою для розрахунку податків при ввезення товарів на митну територію України. Для покращення економ привабливості імпорتنих операцій, отримання конкурентної переваги за рахунок зниження ціни товару та додаткового прибутку за рахунок податкові заощадження суб'єктів господарювання та фізичних осіб занижують митну вартість. Цей аспект виникає під час митного оформлення товарів, тобто з «сірим» імпортом. Але існує і «чорний» імпорт про контрабанду, коли товари надходять на територію України за межами митниці контроль.

Контрабанда означає незаконне переміщення товарів, валюти, цінності та інші предмети поза митним контролем або з приховуванням відмитний контроль. Більше двох десятиліть контрабандою розкриває значну частину експортно-імпорتنих торговельних потоків в Україні. Розраховано середній обсяг контрабандних поставок в Україну становлять 10,6 млрд доларів на рік або 8,7% ВВП.

На основі побудованої регресії «обсяги імпорту України – ВВП» та «контрабандні поставки – ВВП», спеціалісти Київської незалежної групи з макроекономічного аналізу та прогнозу розраховано прогнозні обсяги контрабандних поставок Україна в 2021 році – 17,2 млрд доларів США. І потенційне фіскальне навантаження на контрабанду становить 30,37% [45].

Реальний наслідок незаконного ввезення імпортової продукції, за винятком недоотримання значної суми митних платежів до бюджету, зниження попиту на українську продукцію, що призводить до ліквідації виробництва,

зниження конкурентоспроможності українських підприємств в внутрішній ринок і подальший відтік робочої сили за кордон. Для підвищення ефективності адміністрування, контролери органами митних платежів запроваджено та використовується на практиці система митного постаудиту.

Митний постаудит є формою митної справи контроль, що здійснюється митними органами для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, шляхом дослідження бухгалтерські документи, рахунки-фактури, системи управління бізнесом після завершення митного оформлення з метою перевірки діяльності осіб одержувача участь у зовнішньоекономічній діяльності. В Україні запроваджено з 2006 року Кіотською конвенцією [8]. Система митного постаудиту широко використовується в таких провідних країнах світу, як Франція, Великобританія, Португалія, Туреччина, Німеччина, Болгарія, Австрія, Італія та багато інших.

Оскільки Україна обрала курс на євроінтеграцію, необхідна ефективна система митного постаудиту. У той же час звертається увага на правильність визначення митної вартості товарів, класифікація товарів за українською класифікацією товарів зовнішньоекономічна діяльність (УКТ ВЕД), країна походження товару, обґрунтованість і законність отримання пільг та звільнення від сплати податків. Тобто ревізія проводиться більш ретельно з питань, порушення яких веде до зменшення надходжень митних платежів до бюджету. Ці заходи дозволяють спрощенню митних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон, виявити порушення митних правил чи контрабанду під час подальшого контролю.

Статистика свідчить, що найбільша частка виявлених порушень в ході аудиту після очищення є неправильна класифікація товару за УКТ ЗЕД (66%), неправомірне використання вигоди (13%), несплата акцизного податку або спеціальних видів збору (6%) [9].

Один з найефективніших методів протидії митним правопорушенням, пов'язана із зниженням або несплатою митних платежів, є співпраця і обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав у

рамках взаємна адміністративна допомога, що забезпечує профілактику і виявлення незаконних експортно-імпортних операцій. Здійснення митного контролю повинно базуватися на застосуванні системи управління ризиками, метою якого є виявлення та оцінка ризиків порушення митного законодавства, включаючи ризики, пов'язані з несплатою митних платежів до бюджету, розробка та практичне здійснення заходів, спрямовані на їх мінімізацію.

На основі прийнятої в Україні стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю до 2022 року передбачається інтеграція використання митної та податкової баз, зокрема, автоматизувати оцінку ризиків, що дозволило збільшити ефективність орієнтації на найбільш ризиковані зовнішньоекономічні операції із здійснення митного контролю [10].

Висновки до розділу 2

З викладеного матеріалу ми можемо зробити висновок, що Україна в першу чергу є експортером продукції харчової промисловості, і тому виникає необхідність застосування санітарних та фіто-санітарних заходів, адже для країни експортера та імпортера найважливішим є життя та здоров'я населення. Не менш важливими від санітарних та фіто-санітарних заходів є застосування технічних бар'єрів, адже вони впливають на певні стандарти та норми виробництва продукції важкої промисловості.

Також ,проаналізувавши світову практику торгівлі, можна зробити висновок, що нетарифні регулятори дуже часто використовують саме для харчової промисловості. Так як і це спостерігається в Україні.

Деякі країни, що розвиваються, мають дуже велику частку імпортованих продуктів , на які впливають нетарифні методи. Окремо від витрати, які трейдери повинні дотримуватися через регулювання, є також додаткові витрати від бюрократії. Тому ЮНКТАД надає інструментарій для аналізу вартості та ефективності існуючих нетарифних методів. Це інструментарій економічної ефективності опитування та глибинні інтерв'ю. Потім надаються рекомендації для упорядкування нормативно-правової бази щоб посилити цілі політики у

сферах безпеки, безпеки та здоров'я, уникаючи непотрібних витрат та навантаження на бізнес.

Важливо звернути увагу на те, що система нетарифного регулювання ЄС виявляє прагнення держав-членів зміцнити позиції своїх компаній на світових ринках та забезпечити їх конкурентоспроможність, гарантувати економічну та продовольчу безпеку, а також захищати певні сектори та сектори національних економік від конкуренції з боку виробників третіх країн, поступова адаптація національних виробників до глобальної конкуренції. Крім того, використання нетарифного регулювання передбачає гнучку політику як для конкретних країн, так і для окремих видів товарів.

На сучасному етапі активно використовуються всі нетарифні інструменти: заборона деяких видів експорту чи імпорту, ліцензування, котирування, патентування, сертифікація, стандартизація, застосування норм і лімітів, встановлення індикативних цін, екологічні, фітосанітарні, ветеринарні, грошові та інші види контролю. Крім того, на практиці їм часто впливають різні політичні чинники. Як правило, нетарифний захист конкретних видів товарів спрямований на підтримку конкурентоспроможності національних товаровиробників. Це стосується, в першу чергу, тих товарів, які потребують захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом збільшення торговельних обмежень. Це підтверджується тим фактом, що живі тварини та продукти харчування, овочі, готові харчові продукти, продукти хімічної промисловості, метали, машини та обладнання є найбільш захищеними нетарифними бар'єрами у світі.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ВИКОРИСТАННЯ НЕТАРИФНИХ РЕГУЛЯТОРІВ

3.1. Роль нетарифних обмежень у світовій торгівлі

У світовій практиці часто використовують три основні показники- індекс частоти, коефіцієнт покриття і показник поширеності ,для того щоб виявити використання нетарифних методів регулювання як інструментів політики. Вони надають інформацію про те, як країна найчастіше використовує нетарифні методи регулювання ,їх загальні типи та природа найбільш регульованих секторів. Дані вказують на різноманітні нетарифні важелі , що використовуються як політичні інструменти. Вони показують скільки будуть коштувати експортерам і імпортерам.

Спільна ЮНКТАД та Світовий банк виявили що розвинені країни зазвичай мають більш глибокі рівні регулювання, охоплюють більше секторів і з більшою кількістю нетарифних важелів. Метою використання даних заходів може бути забезпечення безпеки споживача або якість продукту. «Індекс частоти» та «Покриття Співвідношення»- це два основні показники, які використовуються для вимірювання поширеності НМР(нетарифних методів регулювання) в економіці. Вони засновані на змінних, які враховують наявність чи відсутність міри на певний товар. Третій показник: «Показник поширеності» (іноді називається індексом інтенсивності)показує використання певного виду міри, тобто кількість НМР для даного продукт, середня кількість груп товарів, або середня кількість НМР для даної країни.Тобто:

- Індекс частоти є по суті відсоток продукту в якому одним або кілька НМР;
- Коефіцієнт покриття – це частка торгівлі, що підлягає НМР.
- Показник поширеності це в середньому скільки заходів застосовувати до певної групи продуктів.

Це може використовуватися, наприклад, для вказівки яка група продуктів постраждала за найбільшою кількістю НМР на середній. Наприклад, це може розкрити чи постраждала сільськогосподарська продукція більше, ніж промислова продукція, або порівняти середню кількість заходи між різними країнами.

Майже 60 відсотків імпортованих продуктів у світі мають відповідати з принаймні одним нетарифним методом. Розвинені країни мають у середньому понад чотири нетарифні методи на кожен проданий товар. Це впливає на близько 80% торгівлі. Країни, що розвиваються і найменше розвинені країни (НРК) від двох до трьох нетарифних методів. Половина правила, що впливають на експорт більш поширені в країнах, що розвиваються і НРК, ніж у розвинених країнах, як з точки зору охоплення торгівлі, так і у кількості наявних нетарифних методів.[49]

Загалом тваринні, рослинні та харчові продукти суворо регулюються. Вони мають в середньому по 12 нетарифних методів[13]. Наприклад, хімічні речовини, текстиль, транспортні засоби, техніка і шкіра також суворо регулюються. Всього близько 60 процентів цих продуктів, що представляють 80 відсотків імпорту в цих секторах, необхідно дотримуватися від двох до трьох нетарифних методів. Але ці показники нижчі на експорт. Кожна тварина, овоча або харчовий продукт, який експортується має відповідати приблизно двом або трьом нетарифним регуляторам як вимога від уряду експортера[13].

У країнах Європейського Союзу найбільша увага приділяється захисту продукції тваринного походження, хімічної промисловості, машини та устаткування, важкі метали. Високий рівень захисту товарних ринків спостерігається також у Індії, де машини та транспортні засоби, продукція сільського господарства, одяг і текстиль характеризуються рівнем захисту відповідно у 28,11%, 42,24% і 80,58%. Як зазначалося вище, заходи з нетарифного регулювання містять різні інструменти, кожен з яких працює для досягнення конкретної мети. Вони відрізняються як своєю природою, так і їх конкретним проявом.

Так, вони можуть існувати у формі стандартів, технічних правил та вимог до безпеки продукції, вимог до упаковки, маркування та інших технічних характеристик виробів. Технічні бар'єри також включають низку конкретних областей - санітарні, ветеринарні та фіто-санітарні норми та правила. Контроль цін та кількісні обмеження є більш жорсткою формою нетарифного регулювання.

Як було зазначено раніше -технічні бар'єри використовуються найчастіше - вони регулюють майже 2/3 міжнародної торгівлі, а контроль цін та кількісні обмеження застосовуються до 20% світової торгівлі [12]. У різних секторах економіки обсяг нетарифних обмежень залежить як від технічних, так і від економічних факторів. Наприклад, деякі товари, такі як сільськогосподарська продукція або виробництво електрообладнання, підлягають жорсткому регулюванню, беручи до уваги принципи захисту прав споживачів, захисту навколишнього середовища та технічних стандартів. Інші товари за своїм характером менш регульовані законодавчими та нормативними актами. Але загалом нетарифні заходи повинні захищати національний виробник та забезпечити якість та безпеку імпортованої продукції.

Розглянемо тенденцію використання нетарифних регуляторів у світі. Для цього побудуємо діаграму на основі показників із офіційного сайту СОТ (див.рис. 3.1.[29]).

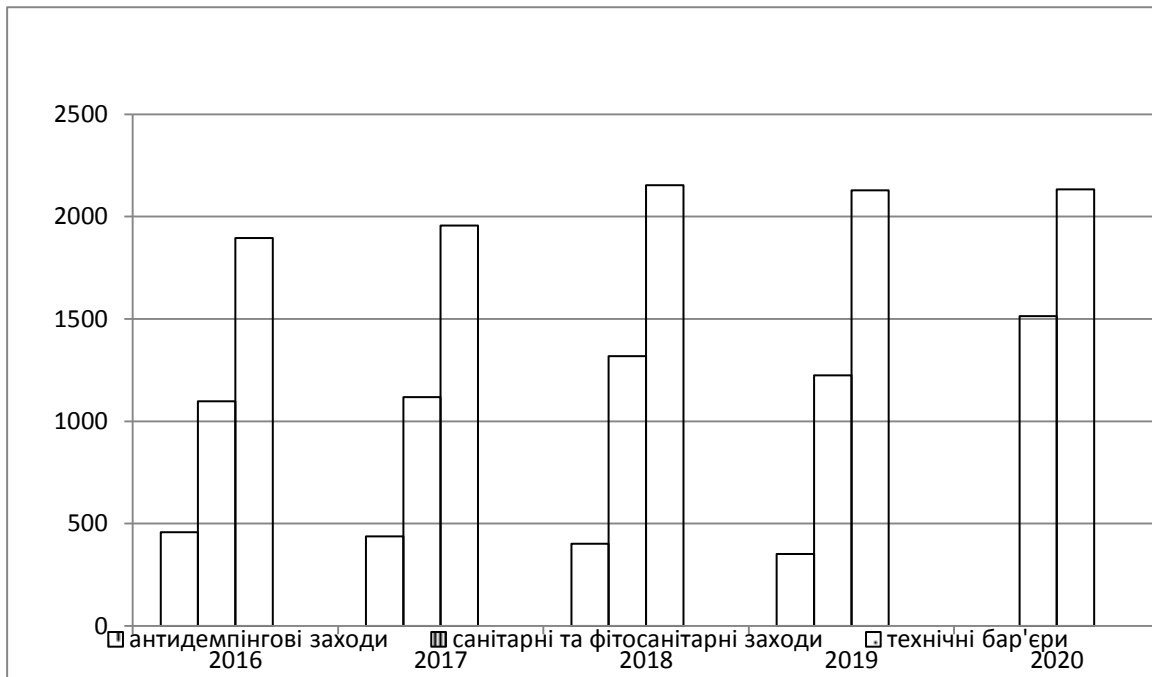

Рис. 3.1. Ініційовані заходи нетарифного регулювання у світі з 2016-2020рр[29].

З даної діаграми ми можемо зробити висновок, що серед нетарифних заходів, які використовують країни усього світу, домінують технічні бар'єри. Так, кількість ініційованих заходів у 2009–2020 рр. становить приблизно 13353 одиниці. Найбільше технічні заходи застосовуються США – 964, Саудівська Аравія – 947, Корея – 730, Японія – 722, Ізраїль – 932, Європейський Союз – 920, Китай – 1085, Бразилія – 716.

Отже, з викладеного матеріалу ми можемо зробити висновок, що у світі найчастіше застосовуються технічні бар'єри, на другому місці санітарні та фіто-санітарні заходи для обмеження експортно-імпортних операцій, а на третьому антидемпінгові заходи.

Згідно з офіційним веб-сайтом ЮНКТАД, найчастіше застосовуються технічні бар'єри для харчових продуктів (харчові продукти - 57%, овочі - 69,2%, живі тварини - 71,3% виробничих ліній). Кількісні обмеження застосовуються відносно рівномірно для більшості товарних позицій (12-18%), де переважає харчова продукція (харчова продукція - 20,3%, овочі - 27,1%, живі тварини - 33,4%) [21].

Не менш поширені санітарні та фіто-санітарні заходи. Метою їх застосування є захист території та здоров'я народу України від проникнення з-за кордону карантинних та інших небезпечних шкідників, хвороб, рослин і бур'янів, які можуть завдати значної шкоди народному господарству України.

Антидемпінгові заходи менш поширені, вони стосуються недорогоцінних металів та виробів; продукція хімічної промисловості та суміжних галузей; смол, пластмас та виробів, гуми та виробів. Найчастіше їх використовують США, Європейський Союз та Індія. У Сполучених Штатах вітчизняні компанії можуть подати антидемпінгову скаргу за правилами, визначеними Міністерством торгівлі США щодо «нижчої справедливої вартості» та Комісією з міжнародної торгівлі щодо «збитків». Ці виробництва працюють за планом, який регулюється законодавством США. Міністерство торгівлі регулярно виявляє, що на ринках США продукція продається нижче справедливої вартості. Якщо вітчизняна промисловість доведе, що вона постраждала від демпінгу, то антидемпінгові мита, імпортовані з країни, будуть застосовуватися у відсотках, розрахованих для компенсації демпінгової маржі. Деякі коментатори зазначають, що вітчизняний протекціонізм, а також недостатнє знання витрат на іноземне виробництво призводять до непередбачуваного інституційного процесу навколо розслідування.

Антидемпінгові заходи поширюються на продукцію хімічної та суміжних галузей промисловості. Антидемпінг Європейського Союзу є питанням Європейської Ради. Він регулюється Регламентом Європейської Ради № 384/96. Однак впровадження антидемпінгових заходів (заходів торгового захисту) приймається після голосування різних комітетів, представлених державою-членом.

Бюрократичний орган, який відповідає за надання консультацій країнам-членам щодо антидемпінгових дій, є Генеральним дирекцією торгівлі (DG Trade) у Брюсселі. Сільське господарство може подати заявку на початок антидемпінгового розслідування. DG Trade спочатку досліджує позицію заявників. Якщо виявиться, що вони представляють щонайменше 25%

промисловості громади, розслідування, ймовірно, розпочнеться. Процес керується цілком конкретним керівництвом у нормативних документах. DG Trade винесе рекомендацію комітету, відомому під назвою "Антидемпінговий консультативний комітет", на якому кожна держава-член має одне голосування. Держави-члени, які утрималися, будуть розглядатися так, якби вони голосували за захист промисловості, систему голосування, яка піддалася значній критиці [13].

Прикладом впливу антидемпінгового мита, прийнятого Європейським Союзом, є антидемпінгове мито, введене на китайський імпорт велосипедів до ЄС, нещодавно збільшене до 48,5% [2]. Податок також застосовувався до імпорту з Індонезії, Малайзії, Шрі-Ланки та Тунісу [13]. Однак деякі компанії виключені або мають знижену ставку.

3.2. Оптимізація використання нетарифного інструментарію для вітчизняної економіки

Для розвитку зовнішньої торгівлі необхідно спростити та пришвидшити процедури оформлення експортно-імпортних товарів, що дозволить знизити витрати на зовнішньоторговельні операції для національних компаній, а відтак і споживчі ціни на ці товари. Кожен другий день затримки вантажу збільшує його витрати на 0,5%. У світі в середньому митні затримки збільшують ціни на товари для кінцевих споживачів на 4-6%, а якщо для оформлення зовнішньоторговельних процедур потрібно багато підписів, тому ризик корупції неминуче зростає.

Згідно з рейтингом рівня міжнародної торгівлі країн світу, опублікованим Світовим банком, найбільш ефективними в цій сфері є промислово розвинені країни, в яких потрібно в середньому 5,3 документів, особливо при експорті товарів. Заповнено, необхідно отримати 3,2 підпису та термін доставки товару 12,6 днів.

Для порівняння: в Україні потрібно 6 документів, 9 підписів і 34 дні [25]. Актуальним завданням уряду залишається модернізація державної політики

підтримки сільського господарства. Приєднання України до СОТ, зобов'язання уряду перед цією міжнародною організацією вимагають нових підходів до формування державної політики підтримки сільського господарства країни. Перший – це розробка нових «зелених» програм та модернізація існуючих програм підтримки «жовтої скриньки» для програм «зеленої скриньки». Для оптимізації технічного регулювання в Україні з метою швидкого зростання та виходу на ринок широкого спектру нових товарів першочерговою проблемою є прискорення процедур сертифікації та стандартизації за рахунок їх максимальної уніфікації. Тобто технічне регулювання потребує:

1. градації об'єктів обов'язкової стандартизації і сертифікації;
2. класифікація категорій видів кінцевої продукції (або матеріалів), сертифікація та стандартизація яких здійснюється залежно від рівня ризику для безпеки споживачів та навколишнього середовища.;
3. декларативної (за заявою виробника) обов'язкової і добровільної сертифікації і стандартизації.

Перед отриманням необхідної технічної документації доцільно надати виробнику право самостійно декларувати очікуваний рівень відповідності продукції;

1. правила «обкладинки» для норм ЄС по інвестиційно привабливих і соціально значимих видах продукції, тобто проводити буквальну адаптацію для підприємств, що розпочинатимуть свою діяльність;
2. держава зберігає виключно наглядові функції, позбавляє органи державної влади права видавати стандарти та сертифікати, делегуючи ці акти саморегульованих галузевим об'єднанням та державним метрологічним установам. У сфері ліцензування торгівлі необхідно усунути зловживання ринком шляхом створення невиправданої дискримінації чи упередження з боку державних органів.

А саме:

1. істотного скорочення обов'язкового ліцензування для широкого кола товарів;

2. уніфікація існуючих процедур отримання різних ліцензій в одну стандартну процедуру з єдиним законом;
3. закріплення норми Національного класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) на рівні закону задля передбачуваності ведення ліцензованої діяльності;
4. запровадження електронного урядування;
5. запровадження ліцензування індивідуальної інтелектуальної діяльності з метою уникнення громіздких процедур створення та реєстрації фізичних осіб-підприємців. Ліцензія має бути свідоцтвом про диплом, допуск до певної роботи (надання послуг) і водночас спрощувати оподаткування осіб, які вирішили пройти таку ліцензію. [21].

Для механізму державних закупівель варто встановити низку цілеспрямованих обмежень «позитивної» дискримінації при його застосуванні:

1. консолідувати вичерпний перелік національних природних монополій, які мають право використовувати процедури закупівлі товарів у одного постачальника;
2. скласти перелік товарів, придбаних виключно на аукціоні;
3. звільнити від оподаткування імпортними мита інноваційні (високотехнологічні) товари, придбані за державними закупівлями безпосередньо у компаній-виробників, закордонні аналоги яких значно перевищують вітчизняний розвиток, або такі товари не виробляються в Україні;
4. скласти перелік продуктів, робіт і послуг, які повинні надавати лише вітчизняні МСП;
5. Запровадити обов'язкову незалежну оцінку вартості контракту та рівня прозорості процедури його укладання при реалізації цільових пріоритетних програм і проектів, не пов'язаних із сферою національної безпеки та аерокосмічних досліджень. [21].

Створення ефективної системи контролю безпечності харчових продуктів, включаючи перегляд та уточнення принципів відповідальності за

дотримання вимог безпечності харчових продуктів, потребує, зокрема, вдосконалення законодавчої бази. У сфері санітарного та фіто-санітарного контролю покращення регулювання має призвести до чіткішого визначення зобов'язань суб'єктів господарювання, які займаються виробництвом та реалізацією харчових продуктів на рівні українського законодавства, а отже – до чіткого визначення випадків невиконання вимог. та ефективні санкції, запобігання майбутнім порушенням санкцій. При цьому слід уточнити обов'язки та вимоги контролюючих органів.

Законодавчими актами України, зокрема, має бути передбачено:

1. здійснення заходів планування, управління та безпосереднього контролю має відбуватися протягом усього циклу виробництва харчових продуктів.
2. ґрунтовність міжнародних стандартів, настанов та рекомендацій;
3. ретельність аналізу ризиків. Аналіз ризиків має ґрунтуватися на наявних наукових даних і проводитися незалежним, об'єктивним та прозорим способом. Управління ризиками має враховувати результати оцінки ризику;
4. поділ між сферами оцінки ризиків та управління ризиками;
5. Проведення неоголошених перевірок, за винятком випадків, коли таке повідомлення є необхідним для належного проведення інспекції, наприклад, аудит системи безпеки продукції на основі принципів НАССР (аналіз ризику та критичні контрольні точки);
6. Перенесення акценту на перевірку готової продукції для оцінки ефективності систем забезпечення безпеки продукції на виробництві (систем, створених за принципами НАССР);
7. прозорість системи контролю. Громадськість має мати доступ до інформації про планування, виконання та оцінку контрольних заходів, структуру контролюючих органів [22].

Реалізація цих принципів означатиме чіткий розподіл відповідальності за безпечність харчових продуктів та інформування споживачів про властивості харчових продуктів. Основна відповідальність за забезпечення безпеки

харчових продуктів та інформування споживачів лежить на операторах ринку під час роботи з харчовими продуктами, супутніми матеріалами та предметами, а також тваринами, які вони контролюють. Крім того, для підвищення ефективності контролю необхідно відмовитися від практики прийняття «вертикальних» (галузевих та/або галузевих) нормативних актів і перейти до розвитку горизонтального законодавства.

Найефективнішим шляхом реорганізації регуляторів, оптимізації їх структури та кількісного складу, а також оптимізації та підвищення ефективності роботи наукових установ є створення єдиного центрального органу виконавчої влади з питань ветеринарної медицини, безпечності харчових продуктів та інформування споживачів про їх характеристики, які повинні уповноваженого та контролю харчових продуктів, тварин, кормів і рослин Служба гігієни та епідеміології МОЗ України, Державного комітету ветеринарної медицини України, Департаменту Мінагрополітики України та Держспоживстандарту України.

Інертність, незбалансованість та непослідовність руху за досягнення конкретних цілей державної влади заважають вчасно реагувати на виклики сьогодення. «Крім того, держава зазнає великих збитків у результаті незаконного ввезення іноземних товарів через митницю.

Кордони України з порушенням вимог чинного законодавства шляхом використання фіктивних компаній; неповна заява; заниження митної вартості; неправильна класифікація товарів; підробка свідоцтво тощо» [18, с. 17]. У відповідному форматі першочерговими кроками покращення ситуації, на нашу думку, є:

- синергія зусиль державних інституцій та визначення головного регуляторно-координуючого органу (наприклад, Мінекономрозвитку і торгівлі), який формуватиме основні орієнтири та механізми забезпечення інтересів митниці в рамках нетарифного регулювання;
- розвиток єдиної інформаційної мережі між державними контролюючими органами для систематизації документальної бази звільнень від

нетарифних обмежень, а також її візуалізація в інтерактивному режимі для покращення бізнес-середовища в умовах дебіюрократизації;

- законодавчо закріплено підвищення відповідальності за розробку, моніторинг та контроль за виконанням регуляторних процедур, які не вплинули або негативно вплинули на економічну ситуацію;
- удосконалення та оптимізація нормативно-правової бази регулювання використання нетарифних заходів з метою забезпечення відповідності вимогам регуляторних процедур на всіх рівнях, а також юридичного обов'язку проводити кількісний аналіз витрат і вигод при прийнятті або внесенні змін. законодавчі акти;
- подальше налагодження комунікаційної складової та автоматизації обміну інформацією з митними органами сусідніх країн, з семи країн, з якими Україна межує, повним обміном митною інформацією є лише дві (Молдова за автоматизованою системою PAIES, Білорусь автоматизована система PRINEX), доступний частковий обмін з Польщею, створюється пілотний проект з Угорщиною, тривають переговори зі Словаччиною та Румунією.

У відповідному контексті реалізація сформованих та виокремлених пропозиції, на нашу думку, дозволить підвищити ефективність використання інструментів нетарифного регулювання та сприятиме забезпеченню визначеного діапазону митних інтересів.

Використання нетарифних методів є ефективним засобом регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом встановлення певних вимог до суб'єктів господарювання. Проте при формулюванні державної зовнішньоекономічної політики необхідно застосовувати збалансований підхід до застосування цих методів, керуючись насамперед національними інтересами держави. Інтеграція України до внутрішнього ринку Європейського Союзу при одночасному уникненні високих нетарифних обмежень у двосторонній торгівлі можлива за умов адаптації національної регуляторної системи до європейської, оскільки основними бар'єрами у торгівлі є не імпорتنі тарифи, а технічні

бар'єри та санітарні вимоги (вимоги безпеки та якість продукції, його характеристики, процедури оцінки відповідності).

В Україні в умовах економічної трансформаційної кризи ще не створена така зовнішньоторговельна система, що може сприяти економічному зростанню, структурним зрушенням та підвищенню ефективності національного виробництва. Нестримний процес зовнішньої лібералізації у відсталій промисловій базі, низька конкурентоспроможність як з точки зору ціни та якості продукції, призводить до поступової деіндустріалізації, переходу країни на якісно нижчий рівень економічного розвитку[35].

Україна поступово почала звертатися до використання регуляторних інструментів, властивих багатьом із зарубіжних країн. Проте, модель регулювання зовнішньої торгівлі України все ще залишається неповною, фрагментованою. Регуляторний режим часто змінювався навіть у зворотному напрямку, що створює перешкоди для стабільного розвитку зовнішньоторговельних зв'язків та використання міжнародного поділу праці. З іншого боку, при формуванні системи державного регулювання зовнішньої торгівлі України необхідно враховувати специфічний стан економіки країни, прогрес структурної перебудови та підвищення конкурентоспроможності українських товарів, що дозволить об'єднати національні та міжнародні інтереси, які не завжди збігаються.

Нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі України використовуються недостатньо. Тому імпортна політика повинна поступово зміщувати акцент з механізмів митного та тарифного захисту на використання інструментів технічного регулювання (стандарти, технічні, економічні, санітарні, фіто-санітарні, ветеринарні вимоги) та процедури забезпечення прав споживачів. Важливо використовувати антидемпінгові та компенсаційні процедури, передбачені національним законодавством, яке не суперечить нормам ГАТТ / СОТ.[36]

Особливістю застосування заходів нетарифного регулювання є те, що вони, як правило, використовуються державними органами та є автономними,

тобто вони не пов'язані з міжнародними зобов'язаннями країни. Широке розповсюдження нетарифних бар'єрів у розвитку міжнародної торгівлі можна пояснити тим, що використання нетарифних бар'єрів не призведе до негайного збільшення цін на товари, а отже, не потрапляє додатковий податок тягар на споживача. Введення такого ж тарифу передбачає збільшення ціни товару на суму мита.

Висновки до розділу 3

У сучасній практиці регулювання зовнішньої торгівлі нетарифні обмеження відіграють дуже важливу роль. Більшість країн світу активно використовують такі заходи, керуючись ідеєю протекціонізму. Дослідники виділяють обмежувальних заходів, які застосовуються країнами, і внаслідок зниження рівня тарифних мит у ГАТТ / СОТ, використання нетарифних бар'єрів для зовнішньої торгівлі має тенденцію до збільшення. Використання нетарифних методів є ефективним засобом регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом встановлення певних вимог до суб'єктів господарювання. Проте при формулюванні державної зовнішньоекономічної політики необхідно застосовувати збалансований підхід до застосування цих методів, керуючись насамперед національними інтересами держави.

На основі аналізу фіскальної ефективності митного оподаткування в Україні та вивчення позитивного зарубіжного досвіду застосування різних форм митного контролю встановлено, що з метою підвищення рівня надходжень до бюджету рекомендується переглянути чинне податкове законодавство з метою скасування пільгового режиму експортних операцій; удосконалити заходи боротьби з сірим імпортом та контрабандою; удосконалити механізм митного контролю з урахуванням процедур зовнішнього аудиту; співпраця та обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав для запобігання та виявлення незаконних експортно-імпортних операцій; застосування автоматизованої системи управління ризиками. Це дасть можливість найближчим часом здійснювати митні платежі як надійне джерело виконання бюджету країни.

ВИСНОВКИ

Проведене магістерське дослідження дозволило зробити такі висновки: нетарифне регулювання є важливою складовою реалізації зовнішньоекономічної політики держави та складовою митного регулювання зовнішньої торгівлі. Нетарифні способи регулювання міжнародної торгівлі — це комплекс обмежувальних і заборонних заходів, що перешкоджають проникненню іноземних товарів на внутрішні ринки та стимулюють розвиток експортного потенціалу держави як суб'єкта світових економічних відносин. У міжнародній торгівлі зростає практика використання нетарифних засобів регулювання зовнішньої торгівлі, які стали основними інструментами протекціонізму. Тому всі країни світу, в тому числі ті, які є членами ГАТТ з моменту його підписання та стали членами СОТ з моменту її створення, використовують різні форми нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі [36].

Деякі нетарифні заходи неможливо усунути, оскільки вони відображають внутрішню економічну політику торговельно-економічних відносин з іншими країнами. Існують також легалізовані міжнародною торговельною системою заходи нетарифного регулювання, а саме захисні заходи, спрямовані на запобігання або пом'якшення збитків, завданих національній економіці різким збільшенням імпорту іноземних товарів, а також заходи щодо припинення недобросовісної конкуренції з боку іноземних держав. регулювання включає методи кількісних обмежень, заставний протекціонізм, стимулювання експорту, обмеження щодо оформлення митниці, цінову політику країни та режим оплати імпорту, правову допомогу.

Важливість використання та вдосконалення методів та інструментів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі зумовлена такими факторами, що гальмують розвиток економічних процесів, як структурне викривлення внутрішнього виробництва; низька конкурентоспроможність державних продуктів і послуг; нераціональна структура зовнішньої торгівлі; невідповідність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до високоефективних форм зовнішньоекономічних зв'язків; недостатня

визначеність напрямів та недосконалість механізмів входження економіки у світову економічну систему; необхідність забезпечення економічної безпеки країни в умовах глобалізації. У наш час нетарифне регулювання застосовується з такими цілями: захист національної економіки; дотримання міжнародної безпеки; охорона життя та здоров'я людей; виконання міжнародних зобов'язань; підтримка стабільності міжнародної торговельної системи тощо.

В Україні важливо розвивати внутрішнє споживання сировини, стимулювати виробництво товарів з вищою доданою вартістю, більше уваги слід приділяти ефективності програм бюджетного дотацій замість збільшення обсягів бюджетного фінансування. Важливим є стимулювання експорту, питання відшкодування ПДВ експортерам та розробка ефективних програм підтримки експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції. Україні слід уникати заборон і квот на експорт зерна. Необхідно підвищити обізнаність громадськості про національну систему контролю безпечності харчових продуктів [35].

За сучасних умов розвитку Україна повинна дотримуватися правил Всесвітньої організації при застосуванні заходів, які можуть мати обмежувальний вплив на торгівлю, зокрема при видачі ліцензій та вказівці імпортерних цін. Крім того, необхідно вжити заходів щодо захисту здоров'я чи життя людей, тварин, рослин та навколишнього середовища відповідно до положень Угоди про ТБТ та Угоди TSO. При цьому велику увагу необхідно приділяти створенню стабільної законодавчої бази, сприятливого інвестиційного клімату, ефективної системи управління зовнішньоекономічною діяльністю та підвищенню якості експортної продукції. В Україні сертифікація стосується в першу чергу кінцевого продукту, а не процесу виробництва. Це змушує виробників проходити повторну сертифікацію кожного разу (навіть для виробництва, сертифікованого ISO9001) або підтверджувати відповідність кожної партії одного й того ж продукту. Всупереч існуючій у світі практиці, українські виробники товарів низького та середнього ризику досі не мають

можливості розміщувати на своїй продукції національний знак відповідності (подібний до знака ЄС, який використовується в ЄС) на основі власної оцінки. .

Пріоритети стимулювання розвитку імпортозамінних галузей на аграрному та продовольчому ринку є такими.

1. Сприяння гармонізації вітчизняних стандартів якості продукції з міжнародними, а також забезпечення належного контролю якості продукції.
2. Посилення захисту вітчизняних виробників від неякісних та небезпечних харчових продуктів іноземного походження, недобросовісної конкуренції та монополій на внутрішньому ринку, а також обмеження імпорту продукції, яка може вироблятися в Україні.

Основною метою реформ є просування до системи державного контролю, яка не накладає непропорційного навантаження на виробників, забезпечує належний рівень захисту споживачів та базується на обґрунтованих наукових доказах.

В сфері санітарного та фіто-санітарного контролю покращення регулювання має бути спрямоване на чіткіше визначення зобов'язань суб'єктів господарювання, які займаються виробництвом та реалізацією харчових продуктів на рівні українського законодавства, а отже – на чітке визначення випадків невиконання та ефективні санкції, співмірні з виною та попередженням у майбутньому. санкції. [40].

В сфері технічного регулювання для того, щоб система ринкового нагляду в Україні працювала відповідно до європейських стандартів, необхідно забезпечити ефективне впровадження нових законів про ринковий нагляд, а також створити умови для подальшої ефективної роботи та розвитку системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджет 2016-2020 рр. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL:<https://www.mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information> (дата звернення: 15.03.2021).
2. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. - К. : Основи, 2010. - 242 с.
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_264
4. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. - 864с.
5. Економічний суверенітет держави та напрями його правового забезпечення: монографія / За ред. О.О. Ашуркова; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – 406 с.
6. Звітність. Статистика. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL:<https://www.treasury.gov.ua/ua/filestorage/vikonannyaderzhavnogobyudzhetu> (дата звернення: 15.03.2021).
7. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» 16.04.1991, № 959-ХІІ: URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» 1999, № 11, ст. 78: URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» 1999, № 9-10, ст.65 :URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» 1999, № 12-13, ст. 8065 :URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Каленський, М.М. Митний контроль та митне оформлення: Нач. посіб. / За ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. - К.: Т-во 'Знання', КОО, 2002. - 284 с. -(Митна справа в Україні). / М.М. Каленський, П.В. Пашко. — 2002. — іл.

12. Кукуруза Г., Ніколаєнко С., Лесик М. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: обсяги, прямі / непрямі втрати бюджету та економіки. URL: <https://platformamsb.org/analiz-obsyagiv-kontrabandy-v-ukrayini-masshtaby-pryami-nepryamivtraty-byudzhetu-ta-ekonomiky/> (дата звернення: 22.03.2021).
13. Ліцензія //Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. — 2-е вид., переробл. і доповн. — К.: Алерта, 2011— 558с.
14. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Конвенція Кіото) від 18.05.1973 // База даних ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text (дата звернення: 22.03.2021).М. М. Гнатовський, В. І. Мазуренко. Режим найбільшого сприяння Українська дипломатична енциклопедія
15. М. М. Гнатовський. Національний режим // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.:Знання України, 2004 — Т.2 — 812с. ISBN 966-316-045-4
16. М.С. Каменецький. Ембарго // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.:Знання України, 2004 —Т.1 — 760с. ISBN 966-316-039-Х
17. М. М. Гнатовський. Національний режим // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.:Знання України, 2004 — Т.2 — 812с. ISBN 966-316-045-4
18. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552. 3
19. Митний кодекс України. Визначення основних термінів і понять,Ст. 4 МКУ від 13.03.2012 № 4495-VI.
20. Митний кодекс України від 13.03.2012.Обмеження щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України,Ст. 197 МКУ №4495

21. Митний кодекс України від 13.03.2012. Взаємодія органів доходів і зборів з державними органами, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України, Ст. 319 МКУ №4495
22. Митна справа. Нетарифне регулювання. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006616-netarifne-regulyuvannya>;
23. Нетарифне регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності: методи та інструменти. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_du/2010_1/Gnez_lov.htm
24. Нетарифний протекціонізм на сучасному етапі розвитку міжнародної торгівлі. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_4/25.pd
25. Науменко В.П. Митнерегулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. URL: <http://readbookz.com/pbooks/book-15/ua/chapter-888/>
26. Офіційний сайт Світової організації торгівлі . URL: www.wto.org
27. Офіційний сайт ЮНКТАД. URL: <http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.asp>
28. Офіційний сайт Європейського союзу. URL: www.europa.eu.int
29. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку. URL: www.oecd.org/
30. Офіційний сайт Міжнародної організації зі стандартизації URL: www.iso.org/
31. Офіційний сайт Всесвітньої організації інтелектуальної власності URL: www.wipo.int/
32. Осика С. Г. Світова організація торгівлі / С. Г. Осика, В. Т. П'ятницький. - 3-тє вид., переробл. і допов. - К. : К.І.С., 2008. - 514 с.
33. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/>;
34. Офіційний сайт Державної митної служби: URL: <https://customs.gov.ua/>
35. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/>

36. Пісьмаченко Л.М. Нетарифне регулювання як інструмент економічної політики держави у зовнішньоторговельних відносинах / Пісьмаченко Л.М. // Економіка і держава. – 2007. – № 9. – С. 60
37. Пісьмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль: монографія / Л. М. Пісьмаченко. – Донецьк: Юго-ВостокЛтд, 2008. – 366 с.
38. Про захисту внутрішнього ринку та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника: Аналітична довідка Національної тристоронньої соціально-економічної ради. URL: <http://www.ntser.gov.ua>
39. Про митний тариф України: Закон України № 2371-III від 05.04.2001 р. (з наступними змінами і доповненнями): за станом на 01.03 2012 р. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.721.0>
40. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ: закон України №250-VI від 10.04.2008 р. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=250-17>
41. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон Верховної Ради України від 10 листоп. 1994 р. № 237/94-ВР. URL: www.rada.gov.ua
42. Пономарьов О.С. Світова торгівля в системі міжнародних економічних відносин : текст лекцій з курсу «Міжнар. екон. відносини» / О.С.Пономарьов; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т» — Х.: НТУ «ХПІ», 2008. — 35 с
43. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 19.03.2021).
44. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон від 15.12.2020 № 1082- IX // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#n154>(дата звернення:17.03.2021).

45. Рожкова Т.С. Міжнародна торгівля : підручник / Т. С. Рожкова ; Київ. міжнар. ун-т, Ін-т міжнар. відносин, - Київ : КиМУ, 2015. - 665 с.
46. Стирнік Г.А., Базилюк Я.В. Сучасні тенденції реалізації митної політики України. URL: <http://old.niss.gov.ua/MONITOR/Juni/3.htm>
47. Система світової торгівлі : практ. посіб. : пер. з англ. - К. : К.І.С., 2009.
48. Статистика та реєстри. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення: 18.03.2021).
49. Статистична інформація. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 16.03.2021).
50. Стратегія розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 978-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.03.2021).
51. Циганкова, Т.М. Міжнародна торгівля : Навч.-метод. посіб. для самоств. вивч. дисципліни. / Т.М.Циганкова, Л.П.Петрашко, Т.В.Кальченко; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2003.
52. Яковлев Ю.П. Міжнародна торгівля : практикум: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Ю. П. Яковлев. — К.: Кондор, 2008. — 378 с.
53. AroundtheWorldinDollarsandCents. WhatPricetheWorld? TrendsInInternationalRealEstateTrading.Savills, 2016. P. 5.
54. AroundtheWorldinDollarsandCents. WhatPricetheWorld? TrendsInInternationalRealEstateTrading.Savills, 2016. P. 4.
55. PTI, News. "Anti-dumpingdutyimposedonjutefromBangladesh,Nepal". PTI NEWS. PTI. Retrieved 8 March 2017.
56. Sprcial topic: Non-tariffic measures. Estimattng analytical indicators. URL: <https://unctad.org/statistics>

57. Ippolito I. Whyinvestindirectrealestate?
TheRealEstateCrowdfundingReview, June 7, 2015.URL:<https://www.therealestatecrowdfundingreview.com/why-invest-in-direct-real-estate>
58. Teuben B., Shah S. RealEstateMarketSize 2016.
AnnualUpdateontheScaleoftheProfessionallyManagedGlobalRealEstateInvestmentMarket. MSCI, June 2017. P. 5.
59. Teuben B., Shah S. RealEstateMarketSize 2016.
AnnualUpdateontheScaleoftheProfessionallyManagedGlobalRealEstateInvestmentMarket. MSCI, June 2017. P. 8.
60. WorldCitiesReport 2016.
KeyFindingsandMessagesUrbanizationandDevelopment: EmergingFutures.
UnitedNationsHumanSettlementsProgramme, 2016. P. 31.